

В. В. ЖУЛКОВСЬКИЙ

старший викладач

Хмельницький центр підвищення кваліфікації персоналу

Державної кримінально-виконавчої служби України

orcid.org/0000-0001-9433-5298

ВИХОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті висвітлено роль студентських організацій західної української діаспори в національно-патріотичному вихованні студіюючих українців, реалізації молодіжної політики та забезпеченні поступального розвитку суспільства й майбутньої української держави. Виокремлено найбільші студентські організації та об'єднання у країнах західного світу, з'ясовано їх основні завдання. Досліджено їх місце в існуючій структурі об'єднань, спілок та асоціацій громадян, які створені для спільної реалізації їх прав і свобод.

Ключові слова: студент, студентська організація, функції, еміграція, виховання, молодь, діаспора.

Українське студентство завжди перебувало на передовій позиції самотвердження нації. Модерна історія України написана в її великій та героїчній частині саме українським студентством, яке постійно боролось за утвердження Української держави на рідних землях і в еміграції. Розсіяні по цілому світі українські студенти не лише мріяли втілювати найсвятіші прагнення української душі, а й усвідомлювали, що вони покликані нести правду духа України для всього людського роду. Тому в різних країнах, де перебували українські студенти, з'являлися специфічні завдання, які повинні бути розв'язані в усеукраїнському аспекті саме з позиції української національної й державницької нації [7, с. 4–5].

Теоретичну основу діяльності молодіжних організацій західної української діаспори становлять ідеї, положення й рекомендації, викладені в працях І. Боднарчука, Г. Ващенко, І. Винницької, І. Головінського, А. Горюхович, Е. Жарського, К. Кисілевського, М. Ломацького, В. Мацьківа, І. Огієнка, І. Петрів, В. Яніва та ін.

Систему виховної роботи з молоддю в діяльності громадських організацій національного спрямування висвітлено в працях Т. Алексеєнко, І. Андрухіва, В. Бугаєнка, М. Василик, І. Марчука, Н. Мисака, Т. Михайленко, О. Палійчук, І. Піц, І. Патриляка, Ю. Руденка, І. Руснака, Б. Савчука, М. Стельмаховича та інших українських учених. Однак досліджувана нами тема досі є недостатньо вивченою. Це дає нам можливість продовжити роботу в цьому перспективному напрямі.

Метою статті є виявлення позитивного досвіду виховної діяльності студентських організацій західної української діаспори, аналіз її мети та основних завдань.

Завдання дослідження:

- з'ясувати стан розробленості проблеми вивчення виховної діяльності студентських організацій західної української діаспори;
- проаналізувати роль студентських організацій західної української діаспори в національно-патріотичному вихованні студіюючих українців та консолідації українців на чужині;
- дослідити діяльність найбільших студентських організацій та об'єднань у країнах західного світу, виокремити їх основні завдання.

Під час дослідження ролі українських студентських організацій західної діаспори у вихованні підростаючих поколінь нами було застосовано такі методи дослідження: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення наукових відомостей у галузі педагогіки й соціології про досліджувану проблему.

Українські студенти, які потрапили до країн західного світу, – це діти політичної еміграції. Незалежно від того, коли та з яких причин українська еміграція роз'їхалась по вільному світу, українці залишали рідні землі не в пошуку « нової » чи іншої « вибраної » Батьківщини, а переважно через політичні мотиви: боролись за самозбереження й тим самим підсвідомо змагались за збереження національної субстанції, яка так жорстоко знищувалась різними засобами в різні часи різними окупантами [6, с. 7].

У часи напруженої боротьби з ворогами українська нація виявила себе непереможною: українського народу жодна сила світу не могла й не зможе екстермінувати. У другій половині XX ст. перед українською нацією поставали дві основні проблеми: біологічне самозбереження й духовно-ідейне самоствердження.

В умовах планового знищення українського народу на рідних землях, з одного боку, наростання загрози денаціоналізації політичної еміграції в різних країнах світу – з іншого, усе частіше поставало питання, що навіть після здобуття незалежності наша держава буде позбавлена багатьох безпосередньо потрібних її життєвих функцій.

З іншого боку, визнаючи, що цінність нації визначає її ідейне наповнення, проблема ідейного українського студентства, майбутніх діячів, культурних творців нації в українській еміграції набувала актуальності.

В умовах еміграційного життя, у боротьбі за стабілізацію життєвих основ виникала серйозна загроза ідейній ідентичності нашого студентства.

Студент – це майбутній громадянин. Це не лише майбутній професіонал своєї справи. Від ідейного самовизначення студента великою мірою залежить майбутнє нації.

Ідейне самовизначення – це самоусвідомлення своїх найвищих національно-патріотичних ідеалів та одночасно окреслена й дисциплінована праця для збереження своєї національної приналежності, через яку утверджується буття нації та подальший розвиток людського роду [6, с. 7].

Отже, боротьба за душу студента, за його ідейне самовизначення – це боротьба за долю нації як одиницю людського роду.

Потрібно підкреслити той факт, що саме молоді студенти, які перебувають у постійному життєвому пошуку, беруть до уваги ряд проблем, що є важкими не лише для розв'язання, а й для самоусвідомлення їх загрозливого існування.

В українській еміграції досліджуваного нами періоду ми стикаємось з позитивним явищем: наша молодь прагне до навчання в університетах у країнах свого перебування для здобуття вищої освіти. Ряди студіюючої української молоді поповнюються щодня. В університетах організуються українські студентські гуртки, клуби, товариства, які, у свою чергу, об'єднуються у більш стійкі студентські українські організації регіонального масштабу [9, с. 11].

Українських студентів можна було зустріти майже в кожному університеті в країнах, де перебували українці. Значення такого поширення наших студентів у закордонних вищих школах не можна недооцінювати. Вони були важливим засобом поширення на чужині правди про Україну. Найчастіше їхня діяльність у цьому напрямі починається з того, що в повсякденному спілкуванні з товаришами іноземцями потрібно було пояснити, що Україна не знаходиться наприклад, в Австралії, як більшість із них думала. Зрозуміло, що студенти поодиночі не могли організувати «українських тижнів», виставок, мистецьких виступів, концертів тощо. Це робили студентські товариства, пропагуючи українство в державах західного світу. З іншого боку, поодинокі студенти є свого роду унікальними й у такий спосіб породжують цікавість до себе. Тому що, наприклад, коли в Нью-Йоркському університеті існує українське товариство, українців є велика кількість, то кожен про них чув. А в університеті в Техасі є лише один українець, і тому всі хотіли з ним зустрітися, довідатися, що це за людина, звідки походить та що собою являє країна її походження. Отже, можемо зробити висновок, що завданням студентів-самітників було інформувати чужоземців про Україну та правдиво висвітлювати проблеми її сучасності [9, с. 12].

Однак не варто забувати, що оточення, в якому перебували студенти, які не включені у діяльність організацій національного спрямування, мало на них величезний вплив. Кількарічне перебування виключно серед громадян країн імміграції, безперечно, залишало на душах молодих українців негативні сліди, сприяло їх асиміляції. Тому часто можна було зустрітися з такими випадками, коли студент університету звертався до одного з наших українських центрів і з острахом помічав, що йому важко говорити українською мовою. Тому можливість об'єднання студентів іммігрантів в організації національного спрямування була дуже важливою.

На українське студентство в еміграції покладали великі сподівання щодо наукових досягнень, здобуття позицій у чужоземному професійному житті, внеску в українське громадське життя та всебічної підтримки в справі визволення України. Сподівання ці були не безпідставними.

У вищих навчальних закладах на чужині навчалась велика кількість українців з народження чи походження, і їх успіхи у навчанні були досить

значними. Багато з них брали активну участь у студентському житті країни поселення та в українському громадському житті. Водночас українське студентство в еміграції – диференційована спільнота. Воно поділяється на низку організованих (релігійних, світоглядних, професійних, спортивних), а іноді й неорганізованих груп. Це було позитивним знаком, адже будь-яке сучасне демократичне суспільство – це не механічна сума одиниць, а складна багатогруповою спільнота [6, с. 5].

Українські студенти не лише студіювали, а й більш чи менш свідомо займали певну визначену позицію щодо питань, які стоять у центрі уваги країни поселення або української національної спільноти. В українських студентів багато чого спільного, але немало й відмінного. Правильне поєднання спільних та відмінних рис є основною передумовою успіхів будь-якої студентської або суспільної організації.

Паралельний розгляд нашої та світової історії наочно демонструє, що студентська молодь – це активні ініціатори й сподвижники великих справ. Варто відзначити роль польської молоді в повстанському русі, фінського студентства – у національно-культурній організації фінського загалу, чеського – в антиавстрійських виступах, французького та німецького – в історичній боротьбі за відродження Батьківщини. Не малу роль відіграло й українське студентство в історичному становленні української нації [3, с. 3].

Перед українським студентством на чужині в згадуваний період стояли два завдання: робота на внутрішній українській та на зовнішній ділянках діяльності. Перше зумовлено його становим покликанням, друге – впливає з його постійних контактів із студіюючою молоддю країн поселення.

Культурно-студійна праця українського студентства продиктована ще й іншим мотивом – тодішнім станом української академічної молоді в Україні. Її навчання не мало того широкого та всебічного розвитку, яким користувалась молодь на Заході. І тому наше студентство, що перебувало в еміграції, мусило докласти всіх зусиль, щоб у загальнонаціональному інтересі заповнити цю прогалину.

На зовнішньому відрізку діяльності студентський провід повинен був залучати все більше число студентських діячів, щоб закріплювати й розширювати здобуті позиції. Їх внесок у міжнародне студентське життя й здобуття там позицій мали спиратися на культурну та видавничу діяльність.

Серед новоприбулої в еміграцію молоді на передове місце в українських громадах висувались студенти. Український народ завжди приділяв багато уваги молодим людям, які бажали засвоїти знання, бо розумів, що майбутній державі потрібний стрижень – фахівці, люди зі знаннями, які зможуть зайняти відповідальні пости. Українці не жаліли жертв і намагались допомогти тим одиницям, що, незважаючи на несприятливі обставини, прагнули до науки. Українські студенти, зі свого боку, доводили, що витрачені кошти та зусилля не пропадали даремно. У цьому значенні потрібно виокремити ту молодь, яка на землях поселення організувала українське життя в культурному та економічному просторах, яка вмирала в лавах

визвольних військ і повстанських загонів, що вели боротьбу із численними ворогами їхньої Батьківщини [2, с. 1].

Найбільшим позитивом українського студентства є те, що воно, незважаючи на різнорідність політичних переконань окремих членів, зуміло перебороти особисті партикуляризми й амбіції та зберегти єдність студентської станової організації.

Нестудентська українська молодь згуртована в цілому ряді молодіжних організацій. Вони визначаються або своїм політичним колоритом або регіональною належністю [1, с. 3].

Основна характерна риса українського студентського руху, українського студентства загалом та українського студента як суспільного типу зокрема – глибоке розуміння суспільної функції студентства й студента. Можна стверджувати, що суспільна роль українського студентства виняткова, і вона знаходить собі подібних лише в народів, які проходять подібний українському культурно-політичний процес.

Українська новочасна нація почала процес свого формування в XIX ст. Тому не можна було порівнювати студентство державницьких націй, нормальних і завершених суспільств із нашим студентством. Ми не можемо сказати, що якийсь французький, німецький чи американський студент свого часу, як, можливо, і сьогодні, не мав певного ідеалізму, захоплення політичними чи світоглядними ідеями. Напевно, були такі й серед іноземного студентства. Але суспільна роль українського студента була значно більшою. Його роль найкраще прирівняти до ролі того студентства, що в запалі революції йшло на барикади. Тільки революція та барикади українського студентства були, і в певному сенсі є, постійним явищем. Бо боротьба за право на існування, на повноцінне виявлення спільноти як нації є явищем, яке триває й сьогодні.

План боротьби був притаманний не одиницям, а більшості, не одному студентському поколінню, а всім, протягом останніх десятиріч минулого й сучасного століття. Він був властивий студентові-вчителю «недільних шкіл», що йшов у народ, організаторові «Просвіт», молодому дослідникові українського фольклору, політичному діячові або й тому, що виконував революційний обов'язок. Тому в їхніх студентських біографіях, тому і в історії українського студентства набагато менше, ніж в інших, розваг, спорту, студентського дозвілля (хоч і цього не бракувало молодим людям). Зате було більше культурно-суспільної праці, зборів, доповідей, віч, дискусій і полемік, а іноді навіть бійок з ворогами, більше арештів, виключень з університету й фізичних жертв [4, с. 9].

Така була доля цілої нації, і студентство – її найактивніша частина не могло не поділяти цієї долі. На різних етапах були деякі відмінності в студентській дійсності. Але скрізь і завжди було одне спільне – це суспільна активність та суспільна орієнтованість студентської молоді.

Серед найбільших студентських організацій та об'єднань у країнах західного світу виділимо такі: Центральний союз українського студентства

(ЦеСУС), Українське академічне товариство «Зарево», Товариство української студіюючої молоді ім. М. Міхновського (ТУСМ), студентські секції Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ) та ряд регіональних, зокрема: СУСТ – Союз українських студентських товариств Америки (США), СУСК – Союз Українського студентства Канади (Канада), СУСТЄ – Союз українських студентських товариств Європи (Європа), САУС – Союз аргентинсько-українських студентів (Аргентина), ЦУСА – Центральне українського студентства Австралії (Австралія) [3, с. 11].

Традицією українського студентства в еміграції було йти в лавах борців за найвищий ідеал нашого народу – свою самостійну державу. Українські студенти на рідних землях і на чужині йшли спільно в передовому фронті найсвідоміших, найбільш відданих справі державного будівництва України бойовиків, інтелектуалістів, політичних та суспільних діячів.

Одним із перших досягнень українського об'єднаного студентства в еміграції була зустріч студентів з різних континентів і країн вільного світу, які зібрались 11–12 листопада 1967 р. в Нью-Йорку, в осередку Об'єднаних націй на Першому світовому конгресі українського вільного студентства.

Період, який ми розглядаємо, ставив перед українською студіюючою молоддю в країнах Заходу важливі обов'язки й завдання. Тому представники всіх діючих українських студентських організацій, щоб обміркувати стан і можливості об'єднаної студентської діяльності поза межами України, розглянути проблеми українського студентства в Україні, організували у зв'язку з новою дійсністю й новими вимогами часу світовий студентський центр – ЦеСУС [8, с. 151].

Після дводенних ділових нарад та широкого обміну думок Перший світовий конгрес українського вільного студентства було завершено, й у великому духовному піднесенні кожний з учасників зобов'язався із ще більшою енергією та ще з більшим бажанням працювати для українського народу, віддаючи йому всі свої сили й знання.

Слід наголосити, що він відкрив нову сторінку в історії українського організованого студентського руху. Студенти довгий час відчували потребу в посиленні своєї діяльності на міжнародній арені. Тому треба було об'єднати всі сили українського студентства, щоб ім'я великого 45-мільйонного українського народу було гідно представлене в сім'ї студентства народів світу.

Перед українським студентством були поставлені такі завдання:

- бути завжди на боці українського народу, на боці борців за свободу й національну незалежність України. Бути разом у боротьбі за світле майбутнє нашої спільної Батьківщини;

- дбати про стан української мови в початкових, середніх і високих школах;

- пам'ятати, що успіхи студентів є успіхами цілого українського народу. Вони є стимулом для діяльності різних студентських організацій і

об'єднань, вони зближують український народ й об'єднують в одне нерозривне ціле. Студенти в еміграції та на Батьківщині – одна нерозривна єдність українського народу. Вони пов'язані нерозривними духовними зв'язками, спільним минулим і спільною боротьбою за світле майбутнє українського народу;

– прагнути бути повноцінними й рівними серед усіх народів світу, будівничими завтрашнього прекрасного й сучасного світу. Потрібно було заявити світові, що це ми, українці, цивілізували Схід Європи й боронили її Захід. Сказати це все без сорому й без страху, не питаючись дозволу «старшого брата» чи «опікуна»;

– найкращою нашою зброєю, здобутою з допомогою освіти, повинно бути знання. Не важливо, у якій галузі: музиці, медицині, інженерії, хімії, суспільних науках. Це знання й повинно бути наймогутнішою зброєю в студентській роботі, діяльності, намаганнях;

– розуміти, що навчання українського студента в еміграції – це не лише засіб для здобуття матеріальної незалежності й вигідного життя, але також засіб у боротьбі за свободу нашого народу. Людина поневоленого народу без ідейного змісту не представляє майже ніякої цінності для визволення свого народу. Тому саме ідейне обличчя, методи роботи й боротьби завжди були й завжди будуть дуже важливі. Місце студентства в боротьбі нашого народу за свободу важливе й зобов'язуюче. Студентам доведеться незабаром перебрати місця, зайняті сьогодні старшим поколінням – нашими чільними діячами у Вільному Світі. Рівночасно вони повинні бути готові постійно допомагати своїм братам у поневоленій Батьківщині, тим, які пожертвували своєю молодістю в ім'я свободи нашого народу;

– усвідомлювати, що час студій у житті людини – це лише підготовка до зрілого, повного, багатого, насиченого діяльністю життя людини. Тому нехай кожний готується до цього найповнішого, найбільш динамічного періоду людського існування – зрілого віку. Віку, коли завдяки знанню людина не лише хоче, але й може, – може, бо знає;

– продовжувати нашу боротьбу, місцем якої на довгі роки будуть лекційні зали, лабораторії, проектувальні цехи, концертні майданчики, тиша наукових конференцій, мовчазні бібліотеки, там, «де мовчазні говорять і мертві живуть»;

– навчаючись за кордоном нашої Батьківщини – пам'ятати про свій народ, його визвольну боротьбу, його мову, культуру, минуле й сучасне [5, с. 3].

Проведення Першого світового конгресу українського вільного студентства було метою й самоціллю багатьох поколінь нашої студіюючої молоді. Завдяки цьому конгресу посилено діяльність українського світового студентського центру ЦеСУС, який об'єднував усіх членів станових, ідеологічних і конфесійних студентських організацій.

Висновки. Отже, виховна діяльність українських студентських організацій західної діаспори відіграла важливу роль у вихованні та формуванні громадянської позиції в підростаючих поколіннях закордонних українців.

Об'єднання українських студентів та окреслення основних їх завдань стало потужним поштовхом у подальшій консолідації українців на чужині до-вкола мети виховання повноцінного та патріотично налаштованого члена української спільноти.

Список використаної літератури

1. Говорімо ясно і щиро. *Смолоскип*. 1957. № 76. С. 3.
2. Закиди не дають розв'язки. *Смолоскип*. 1953. № 35. С. 1.
3. Заклик Першого світового конгресу українського вільного студентства. *Смолоскип*. 1968. № 128. С. 3–11.
4. Маркусь В. Суспільна роль студента. *Смолоскип*. 1961. № 87. С. 9–10.
5. Наша молодь. *Смолоскип*. 1955. № 52. С. 3–4.
6. Онуферко Т. За ідейний зміст українського студентства. *Смолоскип*. 1955. № 54. С. 5–7.
7. Стан українського студентства у еміграції. *Смолоскип*. 1954. № 45. С. 4–5.
8. Хроніка студентського життя. *Фенікс*. 1970. № 15. С. 148–155.
9. Цюцюра Б. Організаційний аспект українського студентського життя. *Смолоскип*. 1955. № 53. С. 11–12.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2018

Жулковский В. В. Воспитательная работа украинских студенческих организаций западной украинской диаспоры во второй половине XX – начале XXI века

В статье освещена роль студенческих организаций западной украинской диаспоры в национально-патриотическом воспитании студенческой молодежи, реализации молодежной политики и обеспечении постепенного развития общества и будущего украинского государства. Выделены крупнейшие студенческие организации и объединения в странах западного мира, выяснены их основные задачи. Исследовано их место в существующей структуре объединений, союзов и ассоциаций граждан, которые созданы для совместной реализации их прав и свобод.

Ключевые слова: студент, студенческая организация, функции, эмиграция, воспитание, молодежь, диаспора.

Zhulkovskyi V. Educational Activity of Ukrainian Student Organizations of the Western Ukrainian Diaspory in the Second Half of XX – at the Beginning of the XXI Century

The article highlights the role of students' organizations of the Western Ukrainian diaspora in national-patriotic education of studying Ukrainians, the implementation of youth policy and the provision of on-going development of society and the future Ukrainian state. Ukrainian students who came to the countries of the western world are children of political emigration. Regardless of when and for what reasons the Ukrainian emigration departed from the free world, Ukrainians left their native land not in search of a new homeland, but mainly because of political motives: they fought for self-preservation and thus subjugatedly competed for the preservation of national identity. A student is a future citizen. This is not only a future professional of his business. From the ideological self-determination of a student, the future of the nation depends.

Ideological self-determination is the self-consciousness of its highest national-patriotic ideals, and at the same time is outlined and disciplined work to preserve its national identity, through which the existence of the nation and the further and development of the human race are confirmed. Consequently, it becomes clear that the struggle for the soul of the student, for his ideological self-determination, is a struggle for the nation's destiny.

The largest student organizations and associations in the countries of the Western world are singled out, their main tasks are determined. It must be understood that the teaching of a Ukrainian student in emigration is not only a means for gaining material

independence and a profitable life, but also a means to fight for the freedom of our people. The man of the enslaved people without ideological content does not represent almost any value for the liberation of his nation. Therefore, the very ideological person, methods of work and struggle have always been and will be very important. The place of students in the struggle for our people for freedom is important and binding. They will soon have to take over the places occupied by older generations by our leading figures in the Free World. Studying abroad in our homeland, students must remember their people, his liberation struggle, his language, culture, his past and present. The place of student organizations in the existing structure of associations, unions and associations of citizens created for the joint realization of their rights and freedoms is explored.

Key words: *student, student organization, functions, emigration, education, youth, diaspora.*